Eliyaas — Lakkoofsa Kudhan

Jeff Pippenger
2023-10-13

1856

Sochiin Miilarayitii boqonnaa Isaayyaas torbaffaa keessatti raajii waggaa jaatamii shantamaa-ta’een bakka buufame; raajiin sunis bara dhaloota Kiristoos dura 742 keessatti jalqabe. Waggoonni jaatamii shantamaan sun kan seenaa Isaayyaas keessatti raawwataman, waggoota 1798 irraa jalqabee hamma 1863tti jiran bakka bu’u. Alfaa fi Oomeegaan yeroo hunda dhuma sana jalqaba wajjin ni agarsiisu. Raajiin waggaa jaatamii shantamaa sun abaarsa “yeroo torba” mootummaa kaabaa fi mootummaa kibbaa Israa’el irratti bu’e ni adda baasa. “Yeroo torba” inni jalqabaa mootummaa kaabaa irratti dhufe bara dhaloota Kiristoos dura 723 keessatti jalqabe; kunis Isaayyaas mooticha Ahaazitti raajicha dhiheessee waggaa kudha sagal booddee ture. “Yeroo torba” inni dhumaa mootummaa kibbaa irratti dhufe immoo xumura waggoota jaatamii shantamaa sanaa irratti, bara dhaloota Kiristoos dura 677 keessatti jalqabe.

Abaaruun waggaa torbaa Efreem irratti dhufe inni jalqabaa bara 1798 keessatti xumurame; kunis yeroo dhumaa, yeroo mul’anni laga Ulaay kan boqonnaawwan Daanyel 8 fi 9 keessatti argamu hiikamee baname ture. Inni kun raajii keessatti dhufaatii ergaa ergamaa isa jalqabaa fi jalqaba raajii sochii Millerootaa lamaan isaanii iyyuu agarsiise. Abaaruun waggaa torbaa Yihudaa irratti dhufe inni dhumaa bara 1844 keessatti xumurame; kunis dhufaatii ergaa ergamaa isa sadaffaa ture. Waggaa kudha sagal booda, bara 1863 keessatti, waggoonni jahaatamii shanan kan jalqaba raajicha keessatti ibsaman xumura sochii Millerootaa fi jalqaba mootummaa amantii Adveentistii Guyyaa Torbaffaa Laa’odiiqeyaa ta’e agarsiisan. Bara 1863 dura waggaa torba, jechuun bara 1856 keessatti, Jeemsi Wiyaayit sochiin Millerootaa waldaa Filadelfiyaa ta’uun isaa akka dhaabee fi waldaa Laa’odiiqeyaa akka ta’e adda baasuudhaan ibsuu jalqabe. Ilmi ilma isaa, yeroo seenaa jireenya Ellen White barreessetti, seenaa bara 1856 fi ergaa Laa’odiiqeyaa irratti barreessa.

“Ergaa Laawodiiqeyaa”

> “Adveentistoonni Sanbata eeggan dhaamsawwan mul’ata Yohaannis 2 fi 3 keessatti waldoota kristaanaa torbaniif kennaman muuxannoo waldaa Kiristaanaa jaarraa hedduu keessa darbuu agarsiisu jechuun fudhatanii turan. Xumura isaanii keessatti, dhaamsi waldaa Laa’odiiqeyaatiif kennames warra isaan yeroo sana ‘Adveentistoota maqaa qofa’ jedhan irratti raawwati jechuun hubatanii turan; jechuunis, warra Sanbata guyyaa torbaffaa hin fudhanne. Barreessaa gabaabaa yaada nama kakaasu tokko keessatti, Review guyyaa Onkoloolessa 9 ba’e irratti, James White gaaffiiwwan muraasa kaasan; isaanis kana jechuun seensise:”
>
> “Gaaffiin, ‘Ee eegduu, halkan keessaa maal jira?’ jedhu ammas haaromfamee ka’aa jira. Yeroo ammaatti, gaaffiiwwan muraasaf qofa iddoo jira; isaanis dhimmicha isaan ilaallatan irratti xiyyeeffannaa kakaasuuf kan gaafatanidha. Deebiin guutuun, akka amannutti, yeroo

dhihoo keessatti ni kennama.—Review and Herald, Oct. 9, 1856.

“Gaaffii kudha tokko inni gaafate keessaa, kan Laa’odiiqeyaa irratti sirriitti xiyyeeffate isa ja’affaa dha.

“6. Haalli Laa’odiiqeyyaa (qabbanaa’aa yookaan hoo’aa utuu hin ta’in, laafaa ta’e) haala waliigalaa warra ergaa ergamaa sadaffaa dhaabbatan jedhan sanaa sirriitti hin ibsuu ree?—Ibid.”

“Gaaffiin inni dhumaa dhimma sana ifatti saaqa:

“11. Yoo haalumni keenya akka sabaatti kana yoo ta’e, ‘gorsa’ Dhugaa Baatuu sanaaf yoo hin ajajamne malee gaarummaa Waaqayyoo abdachuuf bu’aa qabatamaa tokko illee qabnaa? Ani akka ati sooressa taatuuf warqee ibiddaan qorame narraa bitadhu; akka uffatamtus uffata adii, akka qaaniin qullummaa keetii hin mul’annes uffadhu; akka argituufis ija kee qoricha ijaatiin dibadhu, jedheen si gorsa. Ani warra ani jaalladhu hunda nan ifadha, nan adabas; kanaaf hinaaffaadhaan ka’i, qalbii jijjiirradhu. Kunoo, ani balbala dura dhaabadhee nan rukuta; namni tokko sagalee koo yoo dhaga’ee balbala bane, ani gara isaa nan seena, isaa wajjin irbaata nan nyaadha, innis ana wajjin. Namni injifatu, akkuma ani illee injifadhee Teessoo Abbaa koo irra isaa wajjin taa’e, aniis akka inni na wajjin teessoo koo irra taa’u isaaf nan kenna. Mul’ata 3:18–21.—Ibid.”

“Dhugaan dhimmaa kanaa sammuu James White irratti amma ifa ta’uu jalqabaa akka ture ifaadha. Maxxansi itti aanu Review mata-duree sana jalatti ibsa utubaa torbaa qabu waa’ee waldoota amantii torbanii baase. Jecha banuu isaa keessatti akkana jedhee labse:”

“Nuti warra yeroo ammayyaa keessaa hiiktota tokko tokko wajjin walii galuu qabna; waldoonni torban kun haala torba kan waldaa Kiristaanaa, yeroo torban keessatti, lafa guutuu bara Kiristaanaa haguugu ibsu akka ta’anitti hubatamuu qabu.—Ibid., Oct. 16, 1856.

“Inni ergasii sana fuudhee, waldaa tokkoon tokkoon isaanii adda addaan ilaalaa hiike. Yommuu isa torbaffaatti, waldaa Laa’odiiqeyaa ga’etti, akkana jedhee labsate:

“Akka sabaatti keenyaaf ibsi gaddisiisaan waldaa kanaa akkam salphisaa dha! Ibsi sodaachisaan kun haala keenya yeroo ammaa guutummaatti fakkii sirrii ta’e miti ree? Eeyyee, akkasuma; humna dhugaa qorannoo gadi fagoo qabu kana waldaa Laa’odiiqeyaa wajjin wal qabate jalaa ba’uuf yaaluun faayidaa hin qabu. Gooftaan akka isa fudhannu, akkaanis irraa fayyadamnus nu haa gargaaru.—Ibid.

“Inni utuu utubaa Laa’odiiqeyaa irratti tarreewwan lama guutuu kenneen booda, yaadawwan isaa xumuraa keessatti waamicha cimaa dhiheesse:

“Yaa obboloota jaallatamoo, addunyaa, foon, fi seexana moo’uu qabna; yoo kana hin goone mootummaa Waaqayyoo keessatti qooda hin qabaannu.... Hojii kana battalumatti qabamaa, amantiidhaanis waadaa ayyaana qabeessa Laa’odiiqeyaa warra qalbii jijjiirratanitti kenname claim godhaa. Maqaa Gooftaa keessatti ka’aa, ifni keessanis ulfina maqaa Isaa eebbifamaa

ta’uuf haa ifu.—Ibid.

“Deebiin dirree irraa dhufe baay’ee kakaasisaa ture. G. W. Holt Ohaayoo irraa Onkoloolessa 20 irratti akkana jechuun barreesse:”

“Eeyyee, ani warri ergaa sadaffaa keessatti abboommiiwwan Waaqayyoo fi amantii Yesuus qabanne, waldaa afaan kun itti dubbatame akka taane nan amana; akkasumas akka arginuuf warqee qoratame, uffata adii, fi dibata ijaa gaafachuuf dafee hin taanu.”—Ibid., Nov. 6, 1856.

“Bita Kaaba-Bahaarraa sagaleen haaraan tokko dhimma kana irratti dhaga’ame; innis kan Stephen N. Haskell, kan Princeton, Massachusetts ti. Inni akka Adventistii guyyaa jalqabaatti umurii waggaa 20tti lallabuu jalqabee ture; amma immoo waggaa sadii booda ergaa ergamaa sadaffa keessa ture. Inni barataa Macaafa Qulqulluu gadi fageenyaan qoratu ture; barruu gulaalaa gabaabaa White kan jalqaba irratti gaaffii waldoota torbanii seensisu arguudhaan, Reviewf barruu dheeraa tokko barreessuu filate:”

“Mata-dureen itti himame kun ji’oota muraasa darbaniif anaaf dhimma fedhii gadi-fagoo qabu keessaa tokko ture.... Ani yeroo muraasaaf ergaan Laawodiiqeyootaaf kennames keenya ta’uu isaa amanuutti geggeeffameera; jechuunis, warra ergaa ergamaa sadaffaa amanan ta’uu isaatiif, sababoota hedduu ani gaarii ta’an jedhee ilaaluu irraa ka’ee. Isaan keessaa lama nan kaasa.—Ibid.”

“Inni akkas godha; xumuraawwan isaa tiif utubaa lama kenna. Akkuma xumureenis akkana jedhee ibse:

“Utubaa ergaa ergamaa sadaffaatiin qofa, uffata cidhaa kan ta’e qajeelummaa qulqullootaatiin ala, nu hin fayyisu; eeyyee, matumaa nu hin fayyisu. Nuyi soda Waaqayyootiin qulqullummaa fiixaan baafachuu qabna.—Ibid.

“Yommuu Jeems Wiit ergaa isaa waldaa Laa’odiiqeeyaatti ergamerratti yaada maxxansaa isaa itti fufetti, yaadawwan Adveentistoonni Sanbata eegdan yeroo sana Review keessatti dubbisaa turan baay’ee nama dinqisiisan turan; garuu yommuu itti yaadanii fi kadhannaa wajjin qorataman, hojii irra ooluu isaanii ni hubatame. Xalayoonni gara gulaalaatti ergaman waliigaltee bal’aa ta’e agarsiisanii, haaromsi tokko adeemsa irra akka ture mul’isan. Ergaan kakaasu sun bu’aa miiraa ka’e irraa akka hin taane, barruu jalqabaa Testimony Lakk. 3 keessaa, Ebla 1857 keessatti maxxanfame, kan mata dureen isaa Be Zealous and Repent jedhu, ni mirkaneessa. Innis akkana jechuun jalqaba: “Gooftaan mul’ataan haala waldaan amma keessatti laaftee jirtu ilaalchisee waan tokko tokko na argisiise, anis isiniif nan hima.”—1T, f. 141. Kana keessatti Ellen White wanta seexanni badhaadhina lafaa fi qabeenyaan waldaa irratti weerara godhuudhaan ishee irratti hojjeteef ishii argisiifame dhiheessite.” Arthur White, Ellen G. White: The Early Years, jildii 1, 342–344.

Sochiin Milaraayitii raajii raajii raajii keessatti waldaa Filadelfiyaa ta’ee eegale; bara 1856 keessa immoo waldaa Laa’odiiqeyaa ta’e. Waggoota torba booddee sochiin sun xumurame; waldaan Adveentistii Guyyaa Torbaffaa immoo akka waldaa Laa’odiiqeyaa taatee jalqabdee, hamma afaan Gooftaa keessaa tufamtutti akkasuma ni tura. Sochiin namoota dhibba afurtamii afur kuma

keessaa ba’e kun, akkuma sochiin Milaraayitii keessaa marfata waldaa Saardis keessaa ba’e, marfata waldaa Laa’odiiqeyaa keessaa ba’e. Sochiin namoota dhibba afurtamii afur kuma kun sochii Milaraayitii wajjin wal fakkaata; jechuunis, sochiin jalqabaa Filadelfiyaa irraa gara Laa’odiiqeyaa jijjiirame, sochiin isa dhumaa immoo Laa’odiiqeyaa irraa gara Filadelfiyaa ni jijjiirama. Seenaa Milaraayitii keessatti yeroo ce’umsaa Filadelfiyaa irraa gara Laa’odiiqeyaa ta’u adda baafamee ifatti bara 1856 akka ta’e mallatteeffameera; kanaaf yeroo ce’umsaa sun sochii isa dhumaa keessattis mallatteeffamuu qaba, mootummaa Waaqayyoo keessatti Waaqayyo gonkumaa hin jijjiiramu. Yeroon ce’umsaa sun Mul’ata boqonnaa kudha tokko keessatti raajota lama warra daandiiwwan keessatti ajjeefamanin adda baafamee ibsameera.

> Yommuu isaan dhugaa-baatuu isaanii xumuranitti, bineensi boolla gadi fagoo irraa ol ba’u sun isaanitti lola kaasa; isaanis ni mo’a, ni ajjeesas. Reeffi isaanii immoo daandii magaalaa guddoo irra ni ciisa; isheenis hiika hafuuraatiin Sodoomii fi Gibxi jedhamti, bakka Gooftaan keenya itti fannifame sana. Mul’ata Yohaannis 11:7, 8.

Sochiin inni dhumaa ni du’a; ergasii ni dhaabata; boodas akka mallattoo olkaafamaa ta’ee ni kaafama. Kana gochuudhaanis gaanfa Rippabilikaanaa wajjin walitti ni hiriira. Gaanfi Rippabilikaanaa fakkii bineensichaaf ni uuma; bineensi fakkiin isaa itti uumamu immoo Mul’ata boqonnaa kudha torbaffaa keessatti kaafameera; bineensichi sunis mataa shanaffaa, madaa nama ajjeesu fudhate, ta’uu isaatiin adda baafameera; innis akka mataa saddeettaffaatti ni kaafama. Inni akka saddeettaffaa, warra torban keessaa tokko ta’ee, ni kaafama.

> Bineensi sun ture, ammas amma hin jiru kun, inni mataan isaa saddeettaffaadha; innis torban keessaa dha; gara badiisaattis ni gala. Mul’ata 17:11.

Gaafiin Rippabilikaanaa fakkeenya bineensa sanaa in uuma ture; kanaafuu ni ajjeefama, ergasii immoo du’aa kaafamee ni jiraachifama. Yommuu du’aa kaafamu, mataa saddeettaffaa, isa mataawwan torban duraanii keessaa ta’e ni ta’a. Gaafiin Pirootestaantii, akkuma gaafiin Rippabilikaanaa, bineensa lafa irraa ka’e tokkoo sanarra ni taa’a; kanaafis sochii raajii wal fakkaataa qabaachuu qaba. Ce’umsi Filadelfiyaa irraa gara Laa’odiiqeyaa sochii Millar keessatti mul’ate, ce’umsa Laa’odiiqeyaa irraa gara Filadelfiyaa sochii dhumaa keessatti dursee agarsiisa.

Yommuu sochii isa dhumaa Adoolessa 18, 2020 irratti madaa du’a geessu argatte, akka Laa’odiiqeyaa taatee duute. Yommuu, akkuma Mul’ata boqonnaa kudha tokko keessatti bakka buufametti, gara Filadelfiyaa ceete, waldaa saddeettaffaa, jechuunis isa torban keessaa taatee bakka bu’uun ishee ni ta’a. Duuti waggaa 2020 keessa ta’e, gaanfa Riphaabilikaanii wajjin wal fakkaatee ture; yeroo dhumaatii bara 1989 irraa jalqabee pirezidaantoonni jaha turan. Pirezidaantiin ja’affaan madaa du’a geessu argate; innis bara 2024 keessatti ni fayya. Sana booda mataan sun yeroo dhumaatii bara 1989 irraa kaasee mataa saddeettaffaa Ameerikaa ta’a; innis isa torban keessaa ta’a. Gaanfoon lamaan iyyuu ja’affaa irraa gara saddeettaffaatti kan ta’an turan. Dhugaan kun kutaa guddaa ergaa Mul’ata Yesus Kiristoos isa yeroo cufamuu carraa qoramuu dura hiikameedha.

Kanaaf, seenaa Miilaaraayitii kan seenaa keenya yeroo ammaatiif fakkeenya ta’e irratti ifa ta’uun barbaachisaa dha. Obboleettiin Waayit bara 1856 keessatti Laa’odiiqee sochii sana irratti hojii irra

oolmaa Jeems Waayit mirkaneessite; kanaaf kun hojii irra oolmaa yaada namaatiin madde miti. Waldaan Adveentistii Guyyaa Torbaffaa seeraan gaanfa Ripaabilikaanii wajjin walitti hidhamuu ishee irraa waggaa torba dura, kaka'umsaatiin akka waldaa Laa'odiiqee taatetti adda baafamtee turte. Kunis seenaa Waldaa Adveentistii Guyyaa Torbaffaa keessatti guyyoonni isheen qullaa, hiyyeessa, jaamaa, gaddisiisaa fi hamaa ta'uu malee waan biraa taate tokko illee akka hin jirre agarsiisa. Dhugaan raajii kun dhaloota Adveentizimii afran akka xureewwan Ezeqi'el boqonnaa saddeet keessatti sadarkaa sadarkaadhaan dabalaa deeman afranitti beekamuu isaanii irratti haala keessaa fi ragaa kennu qaba.

Yeroo seenaa Millerite ijaarsa waggoota jaatamii shantama-shan kan Isaayaas boqonnaa torbaa keessaa ittiin dhiyaatutti ilaalamu, raajiin "yeroo torba" jedhamu seenaa guutuu sochii Millerite kan haguugu akka ta'e beekamuu qaba. Bara 1856 keessa, ergaan waldaa Laa'odiiqeyyaatti kenname Adventizimii Milleriteef dhugaa yeroo sanaa ta'e. Kan ergaa Laa'odiiqeyyaa dhiheesse jechuun James White yookaan Ellen White miti; inni Dhugaa fi Amanamaa Dhugaa ba'e ture.

> Ergaa waldaa Laa'odiiqeyaa sanaatiif akkana jedhii barreessi; Kun jechuun kan Ameen, dhugaa baatuu amanamaa fi dhugaa, jalqaba uumama Waaqayyoo ta'e dubbata; Ani hojii kee nan beeka; ati qorraa miti, ho'aas miti; utuu qorraa taatee yookaan ho'a taatee nan fedha ture. Egaa sababii ati laaftee ho'a gidduu taateef, qorraa miti ho'aas miti, ani afaan koo keessaa si tufuu nan jedhu. Sababii ati, Ani sooressa dha, qabeenyaan badhaadheera, waan tokko illee hin barbaadu jetteef; garuu akka ati hiyyeessa, nama nama gaddisiisu, nama mararfatamu, hiyyeessa, jaamaa, qullaa taate hin beekdu; akka ati sooressa taatuuf warqee ibiddaan qorame ana irraa bitadhu; akka uffatamtuuf uffata adii, akka qaaniin qullummaa keetii hin mul'anneef; akka argituufis ija kee qoricha ijaatiin dibadhu. Warra ani jaalladhu hundumaa nan ifadha, nan adabas; kanaaf hinaafi, mootummaa garaa jijjiirradhu. Kunoo, ani balbala dura dhaabadhee rukutaa jira; namni tokko yoo sagalee koo dhaga'ee balbala bane, ani gara isaa nan seena, isa wajjin nan nyaadha, innis ana wajjin. Isa mo'atutti, akkuma ani mo'adhee teessoo Abbaa koo irratti isaa wajjin taa'e sana, teessoo koo irratti ana wajjin akka taa'u nan kennaaf. Namni gurra qabu, Wanti Hafuurichi waldootaaf jedhu haa dhaga'u. Mul'ata Yohaannis 3:14–22.

Dhugaan Baatu sun, namni kam iyyuu sagalee Isaa yoo "dhaga'e", Inni ol seenee "isa wajjin irbaata" akka jedhu ni beeksisa. Laa'odiiqeyaan balbala yoo bante, Kiristoos ol seenee isaanii wajjin irbaata. Kiristoos akka seenu yoo eeyyamame, inni ergaa ni fida; sababiin isaas mallattoon nyaataa ergaa fudhachuu agarsiisa. Ergaan sun akka waliigalaatti salphaatti ergaa Laa'odiiqeyaa jedhamee ibsamuu danda'a; garuu kun waan ergaan Inni dhiyeessu maal akka bakka bu'u ilaalchisee hubannoo gadi fagoo hin qabne dha. Bara 1856 keessa, Hiraam Edison barruulee saddeet of keessaa qaban kan odeeffannoo raajii hubannoo "raajii yeroo" isa jalqabaa, ergamoonni Waaqayyoo William Miller akka hubatuu fi akka labsu geggeessan sana, bal'isan, ni dhiheesse. Barruulee saddeet sana keessatti, Edison waggoota jahaatamii shan Isaayyaas boqonnaa torbaa keessatti eeraman sirriitti adda baaseera.

Jalqabni hojii Miller kan ture, argannoo yeroo torbaa sanaa ture; waggoota torba dhaabbata tajaajila isaa irraa maqaa fudhate sun xumuramuuf dura immoo, mul'anni gadi fagoon raajii isuma

sanaa Adventizimii Millerootaaf dhihaate. Innis waggaauma isaaniin kaka'umsa Waaqayyootiin Laa'oodiqeyoota jedhamanii beekaman sana keessatti dhihaate. Akka raajiitti, guyyoota kuma lama dhibba shan fi digdama booda, bara 1863 keessatti, argannoon jalqabaa Miller waa'ee yeroo raajii didame. Ergaan Laa'oodiqeyaa dhaabbata Adventii kanaaf bara 1856tti dhufe; Gooftaanis balbala rukute si'a saddeet, barruulee saddeetiinis, akka Inni seensuma argachuu danda'u ilaaluuf. Xumura dhaabbata sanaatti, Dhugaa-Baatuun Amanamaan sabni Isaa ergaa yeroo isa jalqabaa, jalqaba dhaabbata sanaatii kaasee ture sana irratti waliin nyaachuun isaanii wajjin irbaata nyaachuu barbaade. Sabni Isaa nyaachuu didan; waggoota torba, yookaan guyyoota raajii kuma lama dhibba shan fi digdama booda, sabni Isaa balbala furtuu Daawit isa harka William Miller keessa kaa'ameen baname sana cufan. Isaan gara raajii mootummaa Samaariyaa durii isa sobaan isaan nyaachiseetti deebi'an; achittis carraan isaanii harree fi leenca gidduutti du'uuf murteeffame.

Bara 1856tti gaanfa Pirootestaantii sun mul'ata gammoojjii mul'ataa keessa ture; iddoo mul'anni hin jirrettis uummanni bada. Bara 1856tti gaanfi Ripabiliikaanii isheenis akkasuma rakkoo keessa turte.

Bara 1856, walitti bu'iinsi hamaan "Bleeding Kansas" jedhamuun beekamu, jechuunis waraanni daangaa Kansas–Missouri, itti fufe. Qabsoon sun Kansas mootummaa bilisaatti moo mootummaa garboota qabutti akka Tokkummaa biyyoolessaatti seentu irratti ture. Walitti bu'iinsi sun wal-dhabdee hamaa qubattota garbummaa deeggaranii fi garbummaa morman gidduutti uumame of keessatti hammatee ture.

Bitoota 22, 1856 keessa, Ameerikaa keessatti Kutaa Caffee Olaanaa keessattiis gochi humnaan raawwatame tokko ni uumame; yeroo sana Miseensi Mana Maree Preston Brooks, deggertuu garbummaa kan South Carolina irraa ta'e, ulfinaan Seneetaraa Charles Sumner kan Massachusetts irraa ta'e ulee isaatiin hamaa ta'een haleele. Sumner haasaa garbummaa mormu The Crime Against Kansas jedhu dhiheessee ture; kunis Brooks baay'ee mufachiise. Gochi uleedhaan rukutuu kun dhimma garbummaa irratti walitti bu'iinsi Giddugaleessa Kaabaa fi Kibbaa gidduutti hammaachaa dhufaa ture ifatti mul'ise.

Bara 1856tti, Paartiin Riphaabilikaanaa akka deebii jeequmsa siyaasaa Seera Kansas-Nebraska, kan bara 1854tti ragga'e, irraa ka'een hundeeffame; seerri kun mormii guddachaa babal'ina garbummaa gara naannoolee haaraatti babal'isu irratti ka'e uume. Walga'iin mootummaa guutuu isaanii inni jalqabaa Philadelphia keessatti adeemsifame, filannoo bara 1856 keessatti immoo John C. Fremont akka kaadhimamaa pirezidaantummaa isaanii isa jalqabaatti filatame.

Seerri Kaansaas-Nebraskaa bulchiinsa naannolee Kaansaasii fi Nebraskaa ijaare, akkasumas jiraattota naannolee sanaa keessatti garbummaan daangaa isaanii keessaa akka hayyamamu yookaan akka hin hayyamamne murteessuuf eeyyame. Yaadni kun, kan "ol'aantummaa ummataa" jedhamuun beekamu, waliigaltee Missouri kan bara 1820tti taasifame, kan naannoo Louisiana keessatti sarara 36°30' gubbaatti garbummaa dhorke, hojii irraa kaasee haqe. Seerri kun dhimma garbummaa naannolee keessatti irratti dhiibbaa guddaa geessise. Innis walitti bu'iinsa naannoolee gidduutti ture deebisee bobaase; sababiin isaa garbummaan gara naannolee duraan lafa bilisaa akka ta'an ilaalamanitti, akka Kaansaasitti, babal'achuu danda'u jechuun karaa baneef. Darbiin

Seera Kaansaas-Nebraskaatiin deggertoonni garbummaa fi mormitoonni garbummaa lamaan isaanii iyyuu bu’aa filannoo ol’aantummaa ummataa irratti dhiibbaa gochuuf abdachaa gara Naannoo Kaansaasitti ariitiidhaan yaa’an. Dorgommii mootummaa naannoo sana to’achuuf taasifame kun walitti bu’iinsa humna-qabeessaa fi bara seera-dhabummaa, kan bara 1856tti “Bleeding Kansas” jedhamuun beekame, fide.

Filannoon pirezidaantii bara 1856 taatee siyaasaa guddaa ture. Innis dorgommii paartii sadii gidduutti gaggeeffame kan Dimokraata Jaams Buchaanan, Ripabiliikaan Joon C. Fremoont, fi pirezidaantii duraanii Paartii Ameerikaa kan ture Millaard Fiilmoor of keessaa qabu ture. Jaams Buchaanan filannicha mo’atee Pirezidaantii 15ffaa Ameerikaa ta’e.

Pirezidaantummaan James Buchanan irra caalaa dhiphinaafi addaan qoqqoodamuu Giddugalaa Kaabaa fi Kibbaa gidduutti dabalaa dhufe bu’a qabeessa ta’een furuu keessatti kufaatii isaatiin beekama; kunis dhuma irratti, yeroo inni aangoo gad dhiisee baay’ee utuu hin turin, Dhiiga Biyyoolessaa Ameerikaa dhoquutti geesse. Pirezidaantummaan isaa, sababoota kufaatiiwwan guguddoo kanaa hoggansaafi bulchiinsa yeroo rakkoo keessatti mul’atan irraa kan ka’e, seenaa Ameerikaa keessatti pirezidaantummaa milkaa’ina xiqqaa qabdan keessaa tokko ta’ee yeroo baay’ee ilaalama.

Murtiin Dred Scott bara 1857 keessatti bahe, garboonni—garbummaa jalatti ta’anis bilisaan jiraatanis—lammiilee akka hin taane, akkasumas mana murtii mootummaa waloo keessatti falmii seeraa dhiheeffachuu akka hin dandeenye ni labse. Akkasumas, Kongirees naannolee mootummaa waloo Ameerikaa keessatti garbummaa ittisuu akka hin dandeenye ni labse. Dimokraatiin Buchanan murtii garbummaa deggaru Dred Scott kana ifatti ni deeggere.

Ejjenno proo-silaaverii paartii Dimookraataawaa kan ta’e Bukaanaan dhiphinaalee hanga waraana siviiliitti akka babal’atan hayyame qofa utuu hin ta’in, dadhabinni inni diinagdee biyyattii bulchuu keessatti qabu immoo Sodaa Diinagdee bara 1857 fide; kunis, seenaa Ameerikaa keessatti dhiphina diinagdee guddaa bara Kufatii Guddaa dura mudatan keessaa tokko ture. Sodaa Diinagdee bara 1857 kun kufaatii diinagdee cimaa waggoota hedduuf turu fide. Dhaabbileen daldalaa fi baankonni cufaman, hojii-dhabdummaa dabale, gabaan aksiyoonaas gadi bu’e.

Yeroo Buchanan pirezidaantii isaa turetti, mootummaawwan Kibbaa adeemsa Tokkummaa irraa of keessaa ba’uu isaanii jalqaban; filannoo Abiraahaam Liincon, nama Paartii Riphaabilikaanaa, bara 1860 keessatti filatameef deebii kennuufis addaan bahanii turan. Buchanan rakkoo of keessaa ba’uu kana keessatti mala harka qalleessa fudhate; mootummaa federaalaa humnaan of keessaa ba’uu ittisuuf aangoo hin qabu jechuun morme. Hanqinni tarkaanfii murteessaa kanaas sochiin addaan ba’uu saffisa akka argatu taasise. Hanqinni isaa hoggansa cimaa fi fedhiin dhabuun isaa rakkoo addaan ba’uu kana furuuf tarkaanfii murteessaa fudhachuu, ilaalcha Kibbaa keessatti isaan mormii waraanaa osoo hin qunnamin Tokkummaa irraa bahuu akka danda’anitti gumaache.

Bara 1860ttiitti, Abrahaam Liinkoln, pirezidaantii Republiikaanii jalqabaa, filatame. Amajjii 1, 1863tti, Pirezidaanti Liinkoln Labsii Bilisummaa dhumaa mallatteessee baase; innis namoonni hundi gabrummaa jala turan kanneen naannoo Konfedereetii jala ture keessatti argaman bilisa akka ta’an labse. Ajajni hojii raawwachiisummaa kun waraana siviilii irratti dhiibbaa guddaa

qabaatee ture; sababni isaas walitti bu’iinsi sun Qindoomina biyyattii eeguuf qofa osoo hin ta’in, akkasumas gabrummaa balleessuuf falmii akka ta’u taasise. Labsii Bilisummaa kun battalumatti namoota gabrummaa jala turan hunda bilisa hin taasifne. Inni addatti naannolee Konfedereetii jala turan irratti kan hojiirra oolu ture; achittis Qindoominni aangoo muraasa qofa qaba ture. Akkuma humnoonni Qindoominaa fuulduratti tarkaanfatanii naannolee Konfedereetii to’annoo isaanii jala oolchanitti, labsichi hojii irra oolaa deeme, namoonnis gabrummaa jala turan kanneen naannolee sana keessa jiran bilisa ta’an. Labsii Bilisummaa kun gara dhuma irratti Ameerikaa keessatti gabrummaa guutummaatti haqamuuf tarkaanfii murteessaa ture; akkasumas Fooyya’iinsa Kudha-Sadaffaa Heera mootummaa Yunaayitid Isteetis darbuufi mirkanaa’uuf karaa qopheesse; innis Muddee 6, 1865tti darbee raggaasifame.

Gaaf mootummaa Republican jedhamu bara 1850moota irraa jalqabee hanga itti aanutti rakkoo dhimma garbummaa irratti ture keessa seene. Biyyattii keessatti qoodamni gurguddaan lama yaada siyaasaa gurguddaa lamaatiin bakka bu’ame ture. Adeemsi addaan baafamuu bara 1856 jalqabe; yeroo gareewwan garbummaa mormanii fi deggeran ilaalcha isaanii garbummaa irratti cimsuuf yaalanii gara naannoo Kansas seenan sanuma keessatti, yeroo tokkotti Philadelphia Laa’odiiqeyaa irraa addaan baafamaa ture. Demookraatonni deggeritoota garbummaa turan; Republicanonni immoo mormitoota garbummaa turan.

Bara 1856 keessa, *Bleeding Kansas* waraana dhufuuf jiru sanaa akka xiqqoo fakkeenyaatti bakka bu’e. Waggaa sana keessa, miseensi Dimokraatawaa garbummaa deeggaru tokko akka mataa gaanfa Ripabilikaanaa ta’ee filatame; hoggansi isaa kan bu’a hin qabne mootummaa pirezidaantummaa hojii hin qabneef mallattoo ta’e, hamma guyyoota dhumaa dhihoo kanaatti. Inni pirezidaantii Ripabilikaanaa isa jalqabaa, kan jeequmsa pirezidaantummaa Buchanan irraa hafe qulqulleessuuf dirqame sana dura dhufe.

Bara 1863tti, gaanfi Riphaabilikaanaa keessaa ba’e ajaja raawwachiiftuu bineensa lafaa Mul’ata boqonnaa kudha sadii keessatti seenaan lafa kanaa argee keessaa isa caalaatti guddaa ta’e baase. Ajajni raawwachiiftuu sun garbummaa irratti xiyyeeffate. Keewwatni tokko labsii sanaa akkana jedha: “Akka guyyaa tokkoffaa Amajjii, waggaa Gooftaa keenya kuma tokko dhibba saddeet fi jaatamii sadii keessa, namoonni akka garbootaatti qabamanii jiran hundinuu mootummaa kamiyyuu keessatti yookaan kutaa mootummaa tokko keessatti, uummanni isaa yeroo sana Ameerikaa Tokkummaa irratti fincilaan ka’e keessa yoo jiran, yeroo sana, achumaanii fi bara baraan bilisa ni ta’u; mootummaa Raawwachiiftuu Ameerikaa Tokkummaa, aangoo waraanaa fi humna galaanaa ishee dabalatee, bilisummaa namoota akkanaa ni beeka, ni eegas; akkasumas namoota akkanaa, yookaan isaan keessaa nama kamiyyuu, carraaqqii isaan bilisummaa isaanii dhugaa argachuuf godhan keessatti ukkaamsuuf hojii tokko yookaan hojiiwwan kamiiyyuu hin raawwatu.” Rakkoon garbummaa yeroo sana keessatti seenaa keessatti guutummaatti furamuu baatus, yeroo Liinkolni, “namoonni akka garbootaatti qabamanii jiran hundinuu mootummaa kamiyyuu keessatti … yeroo sana, achumaanii fi bara baraan bilisa ni ta’u” jechuun barreessetti, bu’uurri heera mootummaa ni beekame.

Liinkoln qajeelfama bu’uuraa Dastuurichaan ibsame, kan “namoonni hundinuu walqixxee ta’anii uumaman” jedhuutti deebi’aa ture. Yeroo sana keessatti, gaafan gaaffii Prootestaantii bu’uura

raajii isaa, jechuunis raajii garbummaa, ganamaa turetti, Liinkoln dhugaa bu'uuraa sanaatti deebi'aa ture. Kanaafuu, yeroo sirriitti sanatti gaafa gaanfiin Ripaabilikaanii waa'ee garbummaa irratti "ajaja hojii raawwachiisaa" isaa keessaa isa seenaa keessatti hundumaa caalaa hiika guddaa qabu kennutti, gaanfiin Prootestaantiis seenaa raajii isaa keessatti waa'ee raajii garbummaa irratti, kan kakuu fi abaarsa Museetiin bakka buufame, ajaja hojii raawwachiisaa isaa keessaa isa hundumaa caalaa hiika guddaa qabu kenne. Gaanfiin Ripaabilikaanii gara bu'uuraatti deebi'u filate; gaanfiin Prootestaantii garuu bu'uura isaa ganuu fi warra isaatti deebi'uu akka inni gonkumaa itti hin deebine barsiifame ture sanatti deebi'u filate.

Bara 1863 keessatti, gaanfi Rippabilikaanii garee lamaatti qoodamee ture; akkuma mootummaa Israa'el durii bara Yerobi'aamii fi Robo'aamii keessatti qoodame. Bara 1863 keessatti, gaanfi Pirootestaantii seeraan gaanfa Rippabilikaanii wajjin walqabate; kunis aarsaa Yerobi'aamii lama Beet'eelii fi Daan keessatti argamanin fakkeeffame. Gaanfonni lamaan seenaa keessatti wal cina deemu; seenaa bara 1863 immoo, addumaan, seenaa guyyoota dhumaa bakka bu'a.

Seenaa Miliiraayitotaa seenaa dhibba afurtamii afur kuma sana keessatti irra deebi'amee mul'ata, garuu of-eeggannoowwan raajii muraasaan. Of-eeggannoowwan sana keessaa tokko akka ta'e, seenaa Miliiraayitotaa keessatti dhaggeeffattoonni kaayyoo jalqabaa warra sochii sanaa alaa turan; achii booddee immoo sochiin sun ofii isaa ture. Sochii dhibba afurtamii afur kuma sana keessatti sagaleewwan lamaan Mul'ata boqonnaa kudha saddeet keessatti argaman dhaggeeffattoota kaayyoo lama adda baasu; garuu kaayyoon sun seenaa Miliiraayitotaa irraa garagalchee dha. Kaayyoon jalqabaa saba Waaqayyoo ti; sagaleen lammaffaan immoo hoolota Waaqayyoo kan biraa, warra ammayyuu Baabilon keessa jiran, dha.

Mallattoon raajii kan biraan immoo, seenaa lamaan iyyuu waldaa tokko irraa gara waldaa biraatti ce'an iyyuu, warri Millerite Philadelphia irraa gara Laa'odiiqiyaa deeman; sochiin humna guddaa qabu kan ergamaa sadaffa immoo Laa'odiiqiyaa irraa gara Philadelphia deema. Kunis warri Millerite waldaa ja'affaa irraa gara waldaa torbaffaatti akka ce'an, namoonni dhibba afurtamii afur kuma immoo waldaa torbaffaa irraa gara waldaa saddeettaffaatti, isheenis keessaa torban sanaa taate, akka deeman ni mul'isa.

Gaanfi Ripabilikaa sun saba-wantummaa deeggaru irraa gara saba saba-wantummaa mormutti deemuu isaa seenaa bara 1863 naannoo jiru keessatti jalqabe. Qormaanni seenaa sanaa paartilee siyaasaa lama hundeesse; isaanis "guyyoota dhumaa" kana keessatti mormitoota wal-fakkaatoo ta'aniidha. Akkuma prezidaantiin Ripabilikaa jalqabaa seenaa sana keessaa guyyaa muraasa waraanni sun erga xumuramee booddee ajjeefame, prezidaantiin Ripabilikaa dhumaa immoo karaa fakkeenya raajii keessatti ajjeefamee, akkuma du'eetti addunyaan gammadaa utuu jiruu daandii irratti dhiifame. Inni ajjeefame, guyyaa muraasa waraanni Siviilii erga xumuramee booddee qofa utuu hin ta'in, waraanni siviilii inni dhumaa jalqabamuu isaa dura yeroo xiqqoo keessatti ture.

Pirezidaantiin Riphablikaanii jalqabaa isa seenaa Ameerikaa keessatti pirezidaantii baay'ee dadhabaa ta'eetu isa dura ture; pirezidaantiin Riphablikaanii isa dhumaa immoo akkasuma isa dura jiraata. Dadhabinni pirezidaantii Demokraatawaa isa pirezidaantii Riphablikaanii jalqabaa

dura turee rakkoo gara waraana mootummaa keessaa geeddarame sana saffisiise; dadhabinni sunumaas amma ta’aa jira. Pirezidaantiin Demokraatawaa isa pirezidaantii Riphablikaanii isa dhumaa dura jiru dinagdee haala akkasii keessatti bulche, innis hanga yeroo sanaatti kufaatii dinagdee seenaa Ameerikaa keessatti isa guddaa ta’e fide. Gaanfota lamaan seera Dilbataatti wal cinaa deemu. Bara 1863 keessatti dhaloonni jalqabaa gaanfota lamaan isaanii iyyuu jalqabe; gaanfota lamaan isaanii iyyuu keessatti dhaloonni afraffaan fi inni xumuraa gara bahaatti fuulleffatee aduutti sagada.

The Elijah message is always accompanied with the judgments of God confirming the message of warning. The society of the world is now living as the people before the flood. They are eating, drinking and expecting the globalist techno-giants to solve any problem that might arise. God’s Word is identifying that the world is now on the verge of a tremendous crisis.

> “‘Halkan maal ta’a?’ Ergaa kanaa hiika isaa nan hubadhaa? Isaan hojii cufiinsaa sirna furmaataa guddaa keessatti iddoo akkamii akka qabatan nan hubadhaa? Ani hamma ‘dubbii raajii dhugoomfamee’ sanaa sirriitti beekutti, taateewwan naannoo koo keessatti adeemaa jiran keessatti Mootichi dhufu isaa balbala bira ga’eera jechuun ragaa ifaa arguu nan danda’aa? Ifa Waaqayyo naa kenne kana ilaalchisee itti gaafatamummaan narra jiru natti dhaga’amaa? Ani akka qabeenya isaa bulchuuttan kennaan hundumaa natti amaname hunda, warra baduuf jiran oolchuuf carraaqqii sirnaan qajeelfame keessatti nan fayyadamaa? moo ani laaftuu fi looqodduu ta’ee, addunyaa hamaa wajjin gar tokko walitti makamee, qabeenya fi dandeettii Waaqayyo naa kenne irra caalaan of gammachiisuuf nan fayyadamaa, hojii isaa akka guddatu caalaa boqonnaa fi mijannaa koo ofiif nan yaaddawaa? Adeemsa koo kanaan ani ‘amantaa addunyaa keessatti babal’achaa dhufe, jechuunis Warri Adventistii Guyyaa Torbaffaa malakata sagalee hin mirkanoofne dhageessisaa jiru, akkasumas karaa namoota addunyaa duukaa bu’aa jiru’ jedhu sana nan jabeessaa?”
>
> “Nuti Waaqayyo addunyaa hammina isheetiif adabuuf dhihaachaa jiru dhageenya. Dhumni yeroo nurratti dhihaateera. Jiraattonni addunyaa gubamuuf hidhaa-hidhaan walitti qabamaa jiru. Ati immoo qamadii sobaa wajjin hidhamee ni taataa ree? Waggaa waggaan lubbuun kumaatamaa fi kumaatamaan, kuma kudhan dacha kudhan ta’an badii isaanii keessatti badanii du’aa jiran akka jiran ni hubattaa? Dha’ichootni fi murtiin Waaqayyoo hojii isaanii duraanuu hojjechaa jiru; ifni dhugaa daandii isaanii irratti waan hin ibsaminiif lubbuun badaatti deemaa jirti.” General Conference Daily Bulletin, April 1, 1897.
>
> Lubbuukoo kootiin halkan keessa si hawweera; eeyyee, hafuura koo isa na keessa jiruun ganamaan si barbaada; murtiin kee yeroo lafa irratti jiru, jiraattonni addunyaa qajeelummaa ni baratu. Isaayyaas 26:9.